

ประวัติเมืองขอนแก่น

นำเสนอเมื่อ : 23 พ.ค. 2552

ประวัติเมืองขอนแก่น รวบรวมโดย จีระพันธ์ กาศพิทักษ์

ประวัติเมืองขอนแก่นและท่าวเพี้ยเมืองแพน

ในปี พ.ศ. 2332 ท่าวเพี้ยเมืองแพน ได้พ่ายบุตรพร้อมด้วยผู้คนประมาณ 330 ครอบครัวอพยพจากบ้านชีหล่น แขวงเมืองสุวรรณภูมิ (ปัจจุบันอยู่ในเขตท้องที่ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด) มาตั้งอยู่ที่บ้านบึงบอน (บ้านเมืองเก่า ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น ปัจจุบันนี้) เดิมขึ้นอยู่กับพระยานครราชสีมา

ต่อมามีใบบอกลงมายังกรุงเทพฯ และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีพระบรมราชโองการยกฐานะบ้านบึงบอนขึ้นเป็น "เมืองขอนแก่น" เมื่อ พ.ศ. 2340 ตั้งให้ "ท้าวศักดิ์" ซึ่งเป็น "ท่าวเพี้ยเมืองแพน" เป็นเจ้าเมืองขอนแก่น มีนามว่า "พระนครศูรีบริรักษ์บรมราชภักดี" หรือผู้ว่าราชการเมืองขอนแก่นคนแรก ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

การตั้งชื่อเมืองขอนแก่นแต่เดิมท้องถิ่น บ้านขาม (ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ในปัจจุบัน) มีเนินดินอยู่ตรงกลางทุ่ง มีน้ำลอมรอบในหนาน้ำและมีดินมะขามตมหนึ่งตายไปนานแล้วเหลือแต่ตอที่เป็นแก่น เมื่อมีการสร้างพระธาตุพนม พระยาหลังเขียวและพระอรหันต์ทั้ง 9 พร่อมด้วยขาราชบริวารจะนำพระอังคารของพระพุทธเจ้าไปบรรจุที่พระธาตุพนม แต่การเดินทางมาค้ำมีดที่ตรงตอนที่มีน้ำลอมรอบ จึงหยุดและวางสัมภาระตลอดจนพระอังคารไว้บนตอมะขาม ขณะพักผ่อนหลับนอน พอรุ่งขึ้นจึงเดินทางต่อไป

เมื่อไปถึงพระธาตุพนมปรากฏว่าได้สร้างเสร็จแล้ว จะเอาอะไรเขาบรรจุอีกไม่ได้จึงพากันนมัสการพระธาตุพนมแล้วเดินทางกลับมาตามทางเดิม เมื่อมาถึงเนินดินที่เคยพักผ่อน ดินมะขามที่ตายไปเหลือแต่แก่นกลับผุเป็นขี้เถ้าขุ่มขุ่มเป็นที่อัศจรรย์ยิ่งนัก พระอรหันต์ทั้ง 9 พร่อมด้วยพระยาหลังเขียวจึงตกลงสร้างเจดีย์ครอบดินมะขามไว้ แล้วบรรจุพระอังคารของพระพุทธเจ้าลงไว้ ชาวบ้านเรียกเจดีย์องค์นี้ว่า "พระธาตุขามแก่น"

เมื่อท่าวเพี้ยเมืองแพนอพยพมาจากบ้านชีหล่น มาตั้งอยู่ที่บ้านบึงบอน จึงได้ถือเอาปูชนียสถานแห่งนี้ เป็นชื่อเมืองขอนแก่น เพราะท่อนไม้แห้ง ๆ เหลือแต่แก่นนั้น ชาวพื้นเมืองจะเรียกว่า "ขอนแก่น" ท่าวเพี้ยเมืองแพน ผู้เป็นปฐมเจ้าเมืองจึงได้ตั้งชื่อเมืองว่า

"ขอนแก่น"

เมื่อสร้างเมืองเสร็จแล้ว ท้าวเพี้ยเมืองแพน ได้สร้างวัดขึ้น 3 วัด คือ วัดใต้ (ปัจจุบันคือ วัดธาตุพระอารามหลวง) วัดกลาง (ปัจจุบันคือ วัดกลางเมืองเก่า) และวัดเหนือ (ปัจจุบันคือ วัดหนองแวงพระอารามหลวง) เมืองขอนแก่น ตั้งอยู่บนดอนพันชาติเป็นเวลา 27 ปี และได้มีการย้ายที่ตั้งหลายครั้ง ที่นานที่สุดคือตั้งที่ตำบลพระลับ 55 ปี จากนั้นจึงย้ายมาที่ศูนย์ราชการปัจจุบัน มีตำแหน่งที่เรียกว่าพระนครศรีบริรักษ์ 7 คน ที่สำคัญ คือ ท้าวอิน ท้าวmung นางนอย พระนครศรีบริรักษ์ (ท้าวจาม)

จังหวัดขอนแก่น ได้สร้างอนุสาวรีย์ท้าวเพี้ยเมืองแพน บริเวณสนาม เจ ชี (เดิม) ริมบึงแก่นนครทางที่ตั้งสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ขอนแก่นเดิม เมื่อปี 2545 ได้มีการปรับปรุงบูรณะอนุสาวรีย์และบริเวณโดยรอบจนสวยงาม และมีการทำพิธีบวงสรวงอนุสาวรีย์ท้าวเพี้ยเมืองแพน ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ทุกปี และเมื่อปี 2547 ได้มีพิธีบวงสรวงในช่วงการจัดงานเทศกาลไหมฯ ด้วยเนื่องจากเริ่มมีการแสดง แสง-เสียง เล่าตำนานเมืองลือเรื่องนครขอนแก่น ณ เวทีกลาง เป็นครั้งแรก